21

Feliciſsimis

DIVINI NUMINIS AUSPICIIS

Hanc

DISSERTATIONEM CASUALEM,

CARUM APOPLEXIA TERMINATUM,

AUTHORITATE & CONSENSU

MAGNIFICI & AMPLISSIMI

Medicorum Ordinis.

Moderatore

Viro Nobiliſsimo, Excellentiſsimo, Experientiſsimo

D. JOH. HENRICO GLASERO,

Phil. & Medic. Doct. Botan. & Anatom. Profeſſ.

Celeberrimo; p. t. Rectore Magnifico;

Præceptore honoratiſſimo.

Myſtis Apollineis ventilandam offert,

HENRICUS MARTINIUS, Fil.

Dantiſc. A. & R.

In Æſtivo Medicorum Acroaterio.

Anno Salutis M. DC. LXXII. die 19 Aprilis.

Horis conſuetis.

BASILEÆ, Typis JACOBI BERTSCHI.

Alla

SERENISSIMA PRENCIPESSA

Sig.ra

LOUYSA

Ducheſſa di Sileſia, Lignitz,

Brega e Wolau,

Prencipeſſa di Anhalt, Conteſſa d'Aſcania

Signora di Serveſta e Berenburg, &c. Prencipeſſa

e Signora Clementiſſima:

SERENISSIMA PRENCIPESSA.

QUeſte puoche carte, benche per lorc viltà non ſiano degne dell' riſguardo di VO STRA ALTEZZA; eſſendo però le primi tie dell mio ſtudio; non poſſono ne devon conſecrarſi ad altro Nume, che à quello di VOSTR/ ALTEZZA; ſotto la di cui protettione ſi gloriano d'eſ ſer prodotte. Mi confido dunque, che per ſingolar ſu Clemenza, (ſinche ne ſegua à ſuo tempo qualche coſ di meglio) per ſegno di devotione, benignamente le ac cetterà: degnandomi anco nell' avenire dell' ineſtima bil' favore & honore, di chiamarmi ſempre di

VOSTRA ALTEZZA

SERENISSIMA PRENCIPESSA,

Devotiſſ.mo & humill.mo Cliente

HENRICO MARTINIO, F

CASUS.

VIr XLVIII. Annos natus, faciei colore ex albo rubeſcente, capillis obſcurè flaveſcentibus, modicè criſpis, utcunq; ſἄσαρκος, venis ſatis amplis. Caterùm animo humilis, propoſiti tenax, vitam ſedentariam agens, & in rationibus ſubducendis perpetuò occupatus, nonnunquam vini plusquam ſatur; cum venaſectionem conſuetam diſtuliſſet, tempeſtate jam inde à medio Auguſto frigidâ & humidâ exiſtente, ſub finem Se-ptembris ſemel atq; iterum levem hæmorrhogiam narium paſſus eſt, vertigine ſubinde obrepente, cum dolore capitis obtuſo. His ſymptomatis per ctiduum circiter vexatus, cùm manè deambularet, corpus ejus ad ſiniſtrum atus incurvari viſum eſt, veſperi verò ejusdem diei à conſuetis laboribus domum redux ſubito cecidit ſenſu & motu privatus. Concuſſus tamen ab adſtantibus, quanquam ſomno ſepultus erat, oculos ægrè aperuit, linguâ titubante, & voce vix intelligibili animi ſenſa exprimens. Pulſus tunc erat magnitudine & vehementiâ naturalis, ſed latus ſiniſtrum non movebat, dextum ægrè; os n dextram partem intorquebatur. Varia præſidia, ſtatim primo morbi inſultu, juxta artem in uſum vocata fuêre, ſed in caſſum. Poſtridie veſperi unctus oculos quidem parum aperiebat, ſed nihil loquebatur: inde pulſu enſim minore & debiliore facto, & ſtertore inter reſpirandum oborto, die ertio manè obijt.

ΤΑ' ἐκ πολλοῦ χρόνου συνήθεα κἂν ᾖ χείρω τῶν ἀσυνήθων, ἧσσον ἐνοχλεῖν εἴωθε. *Quæ longo tempore aſſueta ſunt, etiamſi deteriora ſint, inuetis minùs moleſta eſſe ſolent*: Verba ſunt Hippocratis Aph.50. ſect.2. Si itaque conſuetudo etiam in malis intermiſſa tantum nocet, multo magis in præſidiorum ſalubrium intermiſſione. Ex-

perientia ipſa quotidiana loquitur: Quotusquisque enim, ex humorum qualitate peccantium conſuetâ ejectione intermiſſâ, morborum non incurrit myriades? Hunc, humore tartareo, & fœculento è corpore, debito & conſueto tempore, non euacuato, truculenta vexat hypochondriaca affectio; Illum quartana febris, Medicorum vulgò dictum opprobrium, eodem humore putredine ſuâ calorem præternaturalem acquirente. Sic phlegmatis, in glandulis menſenterij reſtagnantis, & chyli per eas percolationem impedientis, putrefactionem lentæ febri, imò ipſi hecticæ originem præbere, certum eſt. Bile pariter exſuperante, in corporis habitum effuſâ, fœdus totius corporis ſubſequitur color: quibus malis, dictorum humorum peccantium, morbum tamen nondum reapſe producentium, factâ debito modo ac tempore evacuatione, facilè mederi potuiſſemus; cùm contrà malo jam confirmato, vehementiori ſcil. in humoribus concitato, viſcerumque ſubſtantiâ jam imbutâ morbifico fermento, methodica & longior requiratur cura; aliâs, ſi in principio occurriſſes, vel unicâ corporis evacuatione perficienda. Non minora & ſanguis ſolâ quantitate peccans inducere valet ſymptomata: accedente enim corporis exercitio, ſanguis, fervore concepto, facilè exiguis arteriolarum oſculis excidere, ſicque in thorace pleuritidis author eſſe poteſt; aut ebullitione ſuâ ad cerebrum concitatus, ſi in medullaris ſubſtantiæ ſuperiore parte conſiſtat, in mentis alienationem, ſi ad baſin decumbat, aut extravaſetur, in Apoplexiam & alia mala hominem conjicit; quæ ſolâ venæſectione, præſertim conſuetâ, ceu proprio plethoræ indicato, adminiſtratâ, evitanda erant. Similia in ægro noſtro obſervare licet; qui, venæſectione conſuetâ intermiſsâ, mortem ſubire neceſſum habuit: ad cujus tractationem nos accingentes, ut faciliùs obvias declinemus ſyrtes, certam nobis præfigemus methodum, conſiſtentem in diagnoſi, Prognoſi & Therapiâ; conſideraturi primò ægri noſtri ſtatum, tum naturalem temperie concluſum, tum præter naturalem: quibus, tanquam diagnoſi tam τῶν κατὰ φύσιν, quàm παρὰ φύσιν, in medium prolatis, ſubnectemus Prognoſin; & huic feliciter ſuperſtruemus Therapiam, eliciendo Indicationes, perficiendas ſuis inſtrumentis; cùm tantum quiſque rectè curet, quantum per cauſas cognoſcit, atteſtante Galeno: Hæc ritè peragendo, quin totam hujus caſûs reſolutionem exhauſturi ſimus, null

dubita-

dubitamus. Omiſsis itaque ulterioribus verborum lenociniis, primam Conſultationis partem aggredior, conſiderans in ea primò conſtitutionem ægri noſtri *κατὰ φύσιν*, temperamento concluſam.

Temperiem hujus ægri eſſe Sanguineo-Melancholicam, ex ſignorum temperamentum determinantium latiore diductione, & rationum addendarum explicatione, liquidò conſtabit. Etenim facies ex albo rubeſcens, ſanguinis laudabilioris in toto corpore abundantis, ſuique veſtigia in teneriore cutis parte, qualis in facie deprehenditur, relinquentis, certiſſimus index. Sexus virilis, fœminino naturæ lege calidior. Capilli obſcurè flaveſcentes, & mollicè criſpi, pro calore moderato, individuo probi ſanguinis comite, militant; qui, depoſitâ poſt juventutem acrimoniâ ſuâ, etiam in hâc, hujus viri ſanguinei, inclinante ætate, plus alius temperamenti hominibus, vigorem ſuum retinet. *Εὐσαρκία* qualiscunque, laudabiliorem maſſæ ſanguineæ partem, cùm ea omnes partes carnoſæ nutriantur, ſui cauſam agnoſcit. Venæ ſatis amplæ, exſuperantis ſanguinis, cùm inter partem recipientem & humorem contentum requiratur proportio, infallibilis nota eſt; natura enim, ut in omnibus, ſic in partibus nobiliſſimæ creaturæ formandis, ſtudioſa, præter neceſſitatem venas amplas, niſi ſanguine uberiore id ita requirente, non formaſſet. Sanguinem vero hunc, ob humoris craſſioris, ſiccioris, terreſtrioris, & magis fixati admixtionem, paululum ad frigidum & ſiccum declinare, mores ægri noſtri teſtatum faciunt; eſt enim animo humili, triſtitiæ ſpeciem præ ſe ferente, quæ ſanguini craſſiori, frigidiori & ſicciori, ortum ſuum debet; ſicut contrà lætitia ſanguini calidiori, & rariori. Pariter ſolam propoſiti tenacitatem ſiccitati ſuam debere nativitatem, nullus niſi in Medicina hoſpes, facilè negauerit; cerebrum enim, ut & ſpiritus in eo animales, ſicciore gaudentes temperamento, inſtar tabulæ plumbeæ, externorum objectorum impreſſiones ægrè quidem admittunt, ſed admiſsas diutius retinent, ſicque conſtanter menti offerunt, unde tales propoſiti ſui ſervantes, annuente Scholâ Salernitanâ. Accedit vita ſedentaria, raritatem, ſanguini corporis agitatione conciliandam, impediens; & ſic acquiſitam, non enim congenitam puto, ſiccitatem fovens non modo, ſed & augens. Vini inſuper nonnunquam im̃oderatiore uſu ſiccitatem ſanguinis, ex dictis cauſis conflatam, auxit. Ex quibus om-

nibus jam patet, ægrum noſtrum temperamento fuiſse ſanguineo ad melancholicum inclinante.

Penſitatâ hujus ægri temperie, tanquam ſtatu ſecundùm naturam, nunc recto tramite ad alteram diagnoſeos partem me converto, quæ nos in ſtatûs præternaturalis naturam deducit. Cùm autem hæc conſiſtat maximè in Partis affectæ, affectûs ipſius cauſarumque indagatione, ordinem rerum animam obſervantes in parte affecta denominandâ primò deſudabimus, præmiſsâque breviter nonnullorum authorum ſententiâ, probabiliorem ſubjungemus, ſymptomatibus, tanquam ſignis partem affectam ſpecificantibus, ſtabiliendam & confirmandam.

Quanta hîc ſit authorum diſſenſio, vel mediocriter in Medicorum ſcriptis verſato conſtat: cùm quilibet horum ſymptomatum ſibi peculiarem fingere conetur ſedem. Hic jecur & pulmones, ille ventriculum, febricitante uterque judicio, principale horum ſubjectum conſtituunt; ſi enim æquiore animi lance rem perpendere velimus, quo quæſo jure ſenſus, motus, ipſiusque rationis læſiones, tanquam Symptomata nobiliſſimarum functionum & regiæ arcis, ſolùm hepati, viliori longè à natura naturante uſui deſtinato, accepta referemus? quomodo pulmones, qui ſi non pro naturæ lege, ſaltem cæteris partibus liberiùs, ſuum hîc obeunt officium, accuſare licebit. Faciliores primò intuitu nos exhibere poſſemus ventriculum affectam ſedem determinanti, ſi qualemcunque Symptomatum ſpectemus convenientiam; cùm & Syncope, ex ſuperioris orificij ejus affectione, hominem ſenſu & motu privare valeat: ſed exactiùs conſideranti mox magna ſatis apparet diverſitas; nam coloris faciei in pallidum mutatio, Apoplexiam, qùod in hac naturalis permaneat, à ſyncope diſcernit; pulſus pariter obſcuriſſimus, aut ferè nullus, animi deliquio tentatis, contrà apoplecticis fortior, aut naturalis, ut in ægro noſtro, nî mortis hora immineat; nec in his, ut in illis, obſervatur mador in corpore à ſudore frigido. Propiùs acceſsêre, qui cerebrum ſubjecti denominationis nomine ſalutarunt; ſed per errorem lapſi, dum ex falſo ſuppoſito, quaſi in ventriculis cerebri ſpiritus generarentur, ſubjectum inhæſionis ſtatuêre ventriculos cerebri anteriores, eos planè oppletos apoplexiæ, ſemirepletos epilepſiæ, ſubjectum eſſe ſomniantes. Sed intueamur Modernorum faces, Priſcorum in aliquibus placita, illuminantes, & videbimus, non

ion minimam nos huic ſeculo debere felicitatem; cùm, quæ temporis ſenio ſitum contraxiſſe videbantur, nunc magis expolita, ſplendidiore ornatu fulgeant, ut feliciore genio de uſu partium hoc tempore diſcurrere, conceſſum ſit. Hos inter Clariſſimus Whillis accuratiorem cerebri anatomen nobis exhibet, cujus diligentior inſpectio, cuilibet ſingulorum ejus morborum partem affectam patefaciet.

Partem affectam, pro varia morbi unius in alium mutatione, aut cum alio complicatione, variam conſtituendam cenſeo. Cerebrum affectum indubitanter aſſerimus, cùm ejus functiones videamus eſſe læſas; unde de organo, functiones has edente, quoque læſo certi. Cùm autem cerebrum diverſis conſtet partibus, hincque pro diverſæ partis affectione, diverſa quoque agnoſcat ſymptomata, hoc opus hic labor erit, partem affectam certam denominare. Probabiliter ſtatuimus, cerebrum hîc affici, magis ſecundum medullarem, minus ſecundum cineritiam ſubſtantiam. Priùs morboſus ægri noſtri inſultus nobis demonſtrat, qui,

> - - - - quaſi Jovis ignibus ictus
> Concidit, & vitæ neſcius ipſe ſuæ:

unde, medullarem ſubſtantiam, quæ principium eſt nervorum, tum ſenſui tum motui, inſervientium, morbo tentari, firmiter concludimus. In medullari autem ſubſtantia, non ventriculos anteriores, nec tertium, (qui potius cauſæ aliqualem rationem habere poſſunt, quatenus nimium oppleti, inferiores partes premendo, anguſtiæ cerebri cauſa exiſtunt) affectos eſſe, vel inde conſtat, quod non in illis elaborentur ſpiritus animales, unde influxus in nervos impediri poſsit; ſed tantùm excrementa recipiant, amandanda ad glandulam pituitariam, & exinde in emunctoria deponenda. Verùm medullæ cruribus, corporibusque ſtriatis, eæ deferendæ partes; cùm ſpiritus animales, in cineritia cerebri ſubſtantia, mediante inſitâ ejus temperie, ac poris ſpirituum vitalium percolationi deſtinatis, elaborati, ad illas partes deferantur; ibique imperium animæ exſpectantes, nunc in hos, nunc in illos nervos, influant. Crura partem affectam conſtituentes, quartum ventriculum, principium ſpinalis medullæ ingredientem, totaliter non excludimus, quandoquidem hôc humoribus repleto, principium nervorum, ei ſubjectum, comprimi

poteſt.

poteſt. Cineritiam cerebri ſubſtantiam, ipſoſque ventriculos, aliquâ ex parte affici, vel exinde probari poteſt; quòd humores per arterias maximè in eam effundantur, quippe quæ ibi numeroſæ ſunt; inde & in ventriculos ipſos deriventur. Quin & vertigo, huic viro obrepens, cùm amplum ſpatium requirat, in quo ſpiritus circumgyrari poſsint, non ſolùm medullarem ſubſtantiam, ſed & reliquas ejus partes, morbo tentari, oſtendit; prætetea dolor capitis obtuſus, ægrum per aliquot dies, antequam, humore ad inferiora procumbente, ſenſu & motu privaretur, excrucians, humoris in cineritia ſubſtantia ſtagnantis index erat.

Per ſympathiam totum corpus, quod inſtar trunci jacet, laborare videmus; ſpiritibus, motum ei & ſenſum miniſtrantibus, in influxu prohibitis; unde, his deficientibus, actiones corpori perire neceſſe eſt. Siniſtram autem partem magis obſideri teſtatur ejus lateris, etiam ante hujus morbi inſultum, aliquali reſolutio; humore adhuc in cineritia ſubſtantiâ exiſtente, & ſenſim, ad inferiora inclinando, principia nervorum ſiniſtræ partis, ſe obſtruente, ſeu comprimente; nunc, majore affluxu facto, utrasqu partes, ſed inæqualiter, obſidente; cùm, ob reſolutionem prægreſſam, ſiniſtrum planè non moveat, dextrum latus ægrè; indicio aliqualem in ea parte adhuc ſpiritibus concedi influxum; unde muſculis ex parte ſanis ad ſua principia trahentibus, os in dextran partem intorqueri viſum eſt.

His partibus obſeſſis, ortus eſt morbus organicus, Anguſtia nomine veniens; quæ, prout major aut minor fuerit, ſoporoſorun affectuum varios gradus parere apta eſt. Quod ægro noſtro acci dit, in quo primum minor anguſtia Carum, major hinc ſucceden Apoplexiam, peperit: cujus talem hic exhibemus deſcriptio nem; quod nimirum ſit *ſubita, ſenſus & motus, exceptâ reſpira tione, ſed non totalis, privatio; orta ab humore & vapore craſſo, cere brum quocunq; modo anguſtante.* Anguſtiam cerebri pronuncio cùm hæc ſola horum ſymptomatum mater exiſtat: non au tem totalem, aliâs ſubito fatis ceſſiſſet; ſed partialem, eamque tar nervos motorios, quàm ſenſorios leviter occupantem; concuſſu enim ab adſtantibus, oculos ægrè aperuit, linguâ titubante, & vo ce vix intelligibili, animi ſenſa exprimens; unde firmiter conclu ſum, humorem, ſuperiori cerebri contignationi maximam parter

inclu

incluſum adhuc, ab initio non totaliter opprimere nervos, ſenſui & motui deſtinatos: ſed humore hoc magis magisque ſubſtantiam medullarem appropinquante, & nervos obſtruente, loquela ablata; pulſus ſenſim minor & debilior factus; tum ob humores, ex cerebro in aſp. ram arteriam delapſos, tum ob fuligines, cor ſuffocantes; ſpiritibus, in muſculos reſpirationi dicatos, non influentibus: unde, virtute vitali, ſe ab onere levare tentante, ſed debili & ſuccumbente; ſtertor, qui ultimus apoplexiæ gradus eſt, inter reſpirandum obortus.

Ultima jam Diagnoſeos pars, cauſarum videl. enarratio, reſtare videtur; quarum accurata enucleatio, totam morboſi ſtatûs naturam, nobis apertè repræſentabit. Toties jam nominatam anguſtiam, ſpiritibus influxûs viam intercludentem, immediatam hujus ſymptomatis exſtitiſſe cauſam, nullus ambigo: quali autem modo facta; an per obſtructionem, compreſſionem, coaleſc. ſubſid. &c. in controverſia eſt. Cenſemus hîc factam fuiſſe, & per compreſſionem, & per obſtructionem. Compreſſionem quidem exinde colligo, quia ſubitò cecidit, ſensu & motu privatus; quod obſtructioni adſcribi non poteſt, cùm hæc fiat ab humore, in anguſtos nervorum poros, ſenſim ſe inſinuante: eam tamen poſtea quoque accidere potuiſſe, teſtatur morbi in tertium diem protractio: id ipſum confirmant præſidia in uſum vocata, compreſſionem quidem tollentia; unde ſenſus aliqualis & motus partibus reſtitutus, & æger caroticus factus: obſtructionem autem penitus tollere non valentia, quâ ſenſim incrementum ſumente, in Apoplecticum tranſiit.

Cauſam continentem nobis perſuademus eſſe ſanguinem, paulo craſſiorem, crudis humoribus, vaporibusque craſſis, permixtum: ſpiritus animales figentem, unde ſomnolentia; copia vero eoſdem, ut & cerebrum ipſum, comprimentem, opprimentem & obſtruentem, unde Apoplexia. Adſtipulatur huic ſententiæ ægroti noſtri temperamentum, nobis ſanguineo-melancholicum viſum, talibus humoribus generandis aptiſſimum: accedit ætas, ad declinationem vergens, quà calor nativus jam remiſſior, craſſiora non probè ſecernit, nec attenuat; & ob paucitatem ſalis volatilis, reſtantis in viſceribus, præprimis liene, humores non reddit volatiles: ſed eadem caloris imbecillitas, omnia craſſa relinquens, crudorum humorum, vaporumque ſanguini permixtorum, cauſa

 eſt:

eſt: unde tales humores, in venas regurgitantes, ſanguini permiſti, & ad cerebrum delati, non poſſunt non horum ſymptomatum eſſe genitores. Aër in patriâ aliâs ſatis temperatus, ob anomaliam, eo anno ſingularem, accuſandus mihi venit; cùm jam à medio Auguſto, humidior frigidiorque exſtiterit, corpusque humoribus repleverit, tonum viſcerum laxârit: appetente autumno; cùm Sol jam longiùs aliquomodo recedat, aëre tunc frigidiore & craſſiore exiſtente, pori corporis noſtri occludantur, factum ut excrementorum pars, per inſenſibilem tranſpirationem, aut ſudorem diſſipanda aliàs, retenta fuerit; humorique craſſo & crudo, jam in corpore præexiſtenti, augmentationis materiam præbuerit. Cibi quamvis fortè optimi fuerint aſſumpti; tamen, cùm melancholici, ob acidum in ventriculo abundans, plura appetere ſoleant, quàm poſſint digerere, craſſiori ſanguini ſe multiplicandi anſam præbuêre: acceſſit vita ſedentaria, alimenti coctionem, diſtributionem, & ſanguinis promptum ex arterijs per venas circuitum, impediens, excrementaque in corpore retinens; unde humores tardiore motu incraſſari, caloremque nativum excrementorum mole obrui, neceſſe eſt. Sanguis autem talis, & quantitate & qualitate peccans, nî Chirurgi artificiosâ manu dematur, à naturâ bene operante, tanquam inutilis & corpori moleſtus, per hæmorrhagias excernitur; uti conſpicuum ſatis in ægro noſtro, qui, ob venæſectionem intermiſſam, ſemel atque iterum levem paſſus hæmorrhagiam narium.

Vapores, quos ſanguini admixtos ſuperiùs adſeruimus, viſceribus, inferioris ventris debilioribus, natalitia ſua maximâ partem deferentes; aut ſe maſſæ ſanguineæ adjungunt, &, per arterias adſcendēdo ſocii, mentis arcē adoriuntur; aut, per non adeò nobis manifeſtas vias, vallum hoc ſolitarii conſcendendo, inexſpectatò rationis domum, nunc à tergo nunc à facie, pro re nata impugnant. Materiam hiſce vaporibus ſuggerunt, cibi difficilis concoctionis, & crudi, viſcoſitatibus ſcatentes, ventriculi fermentum caloremque ei inſitum, eludentes; unde viſcoſitates non ſatis attenuantur, nec vapores inde orti diſſipantur; (non ſecus ac in lignis viridibus accenſis, flammâ adhuc minore exiſtente, in principio ingens aſſurgit fumus, ſuccedente majori flammâ, diſsipandus:) hincque progenitoris morborum vices ſubeunt: viam hiſce furiis monſtrant, & januam quaſi aperiunt, omnes actiones, præſertim

menta-

hentales,mox à cibo ſumpto inſtitutæ; quibus præprimis malè ibi conſulit ſtudioſa cohors: calore ſiquidem ad ſuperiora avoato, coctio turbatur, tonus viſcerum labefactatur, hinc ventriulus, fracto fibrarum circularium robore, ſuperiore orificio hiat; nde vaporibus via non præcluditur, ſed ad ipſum exitum quaſi nvitantur: & ea certè cauſa eſt, cur meditationes, mox à cibo umpto ſuſceptas, gravitas capitis & ſomnolentia comitari ſoeat. Augere hoſce vapores ſolent, excrementa alvi diutiùs reenta; hæc ſiquidem craſſos vapores continuo ad cerebrum mitunt; qui, cùm magna ibi copia colliguntur, tandem ſpiritus in notu ſuo turbant, eoſque torpidiores reddunt; imò diuturniore n inteſtinis morâ, excrementa putreſcere, & malignitatem aliualem acquirere poſſunt; unde ſulphur quoddam narcoticum xhalatum, in capite ſpiritus animales vi ſuâ ligare ſolet. Hinc ion abſque ratione omnes Practici, in quibuslibet capitis affectius, alvum volunt eſſe liberam. Alvum autem conſtipatam æro noſtro obtigiſſe, multis ex cauſis probare licet; ipſa tempeies ægri naturalis, quæ melancholiæ magnam partem particeps ſſe videtur, fæces ſicciores craſsioreſque produci, nobis manifeat: inter alia ſeſe nobis offerunt; ſomnus, humectationem paribus impertiens, parcior hìc; vigiliæ contrà, corpus exſiccantes, c calorem in viſceribus intendentes, nimiæ: imò ipſa vita ſeentaria; motum fæcibus, in inteſtinis ad inferiora tendentibus, ardiorem; ſicque, diuturniore ibidem morâ, ſiccitatem majorem s concilians.

Vinum, (quod, in omnibus capitis affectibus, pernitioſiſsinum Medici perhibent,) ex cauſarum, vapores augentium, nunero excludere velle, nefas: quis enim, evaporationes inde fieri, lubitat; certè helluones, quique potationes in longam noctem rotrahunt, id ſatis ſuperque teſtatum eunt; cùm vino inebriati edem vix figere poſſunt, vapore ſpiritus turbante, eoſque in inluxu ad motus organa ex parte impediente; imo poſtridie à ompotatione de capitis dolore conqueruntur, illud tentatū fuiſe, certo indicio: non minimam in ægro noſtro vinum vaporibus ræbuiſſe materiam, duplici de cauſa mihi perſuadeo: & quòd ionnunquam paulò largius fuerit aſſumptum ab ægro, & quod ffenderit corpus, valde diſpoſitum, nimirum vitæ ſedentariæ bnoxium; calore, ob errorem in victu, nativo debili. Forte &

eodem tempore, quod vindemiarum erat, muſto delectatus fuit; malumque malo accumulavit. Quod ſi enim vinum fermentatum tantam vapores excitandi vim, & efficaciam obtinet; quanto majores turbas excitare poterit muſtum; in quo tartareæ particulæ, à ſulphureis per fermentationem ſeparandæ, ſibi invicem permiſtæ, adhuc quieſcunt: accedente vero jam ipſâ fermentatione, hæ, vinculis ſuis ſolutæ, illas in fundum præcipitant; in cujus mixti diſſolutione, tantus particularum in ſe agentium eſt impetus, ut dolia ferreis circulis muniri expoſcat: minuſne incommodi ab illo, in corpus aſſumpto, ſperare licet? neutiquam; ſi conſideremus, fermentationem illam ei in corpore noſtro ſubeundam eſſe: tartareæ enim particulæ, ab acido ventriculi fermento, præcipitantur; in quâ actione, ingens vaporum ad caput tendentium copia elevatur; non ſecus, ac in confectione tartari vitriolati fumum conſpicimus: imò magis nocet; dum, ob ſubſtantiæ tenuitatem, fluiditatem ſcil. fermentationem totalem in ventriculo non exſpectat; ſed, citius primas vias præterlabens, & in vaſa ſanguifera raptum, tandem per arterias cerebro communicatur; in quo, novâ ſui fermentatione inſtitutâ, vapores de novo generat; tumque ſulphuris impurioris, narcoticam quandam vim obtinentis, particulæ ſpiritibus animalibus aſſociantur; quæ eos conſopire, ſicque facilè cerebrum ad ſoporoſos affectus diſponere queunt. Quin & lucubrationes, ad ellychnium cum oleo paratum inſtitutæ, ſuum ſymbolum hîc addere videntur: ſiquidem corpuſcula ſulphurea minutiſsima, ex oleo exhalantia, facili negotio, per reſpirationem attracta, caput ferire poſſunt; id proprio exemplo edoctus; cùm mihi, propiùs diutiuſve hujuſmodi candelæ aſſidenti, fumum capitis gravitatem & ſomnolentiam parere compertum habeam; quidni, in corpore diſpoſito, citiùs fortiuſve vires ſuas exſeret?

Nec mirum videri debet; ægrum noſtrum, his morborum ſeminarijs inſtructum, tanta incidiſſe mala. Dicti enim humores vaporeſque, in cerebrum elati, calorem ejus debilitarunt, fibraſque laxârunt; hinc, fatiſcente ſenſim ejus robore, dolor capitis, & vertigo ſubſequuta; graviorum ſymptomatum prodromi: qui dein in carum, ipſamque apoplexiam, auctâ mortificâ causâ, eruperunt.

Verùm enim verò; cùm, non de cauſis ſolùm diſcurrendo, ſed

ſed medicamenta etiam dextrè adhibendo, ægro taliter conſtituto
ɔpem ferre poſsimus; ne quoque hîc theoriæ tantùm, neglecta
oraxi, operam navaſſe videamur, & methodi & inſtituti noſtri ra-
:io, nobis, brevitatem amplectentibus, perſuadere videtur, ut ul-
:imam tractationis noſtræ partem aggrediamur. Sanè, difficilem
ıt partis affectæ nobilitas ægro promittit prognoſin; ita ſym-
ɔtomata, alia graviora ſubinde ex aliis naſcentia, eandem reddunt
lifficiliorem. Et certam hîc ſalutis aut mortis conſtituere velle
orognoſin, è re Medici non eſt; cùm in alterutrius, quodcunque
icet eligat, ſpecificatione peccetur: ſiquidem huic, ſalutem pro-
itenti, æger mori; illi, mortem prædicenti, æger recuperatis vi-
ibus, & excuſsâ morbi causâ, ſanitati reſtitui poſſit; utriusque
:um infamia. Præſtat igitur, in tali ancipiti caſu, differre abſolu-
am prognoſin, exſpectatis priùs præſidiorum adhibitorum viri-
ɔus; interim adſtantibus non reticendum, periculosè decumbe-
e ægrum; non tamen deſperandum eſſe, cùm forſan medica-
nenta, naturæ auxiliatrices manus adferendo, eam victricem
:onſtituere poſsint: quodſi deinde, medicamentis adhibitis, æ-
grum nihilominus non alleviatum, ſed inſuper ſymptomata in-
graveſcere, conſpicias; tùm ſpes de recuperanda ſanitate in an-
guſto eſt, & liberè pronuntiandum, ægrum hunc non evaſurum;
quoniam natura à morbo adeò victa, ut nullis pharmacis viribus
uis, & robori priſtino reſtitui poſſit: quo facto, non intermiſsâ
nterim remediorum adhibitione, id apud adſtantes procurabitur,
ıe Medici culpâ æger, quem ſors ſua premit, periiſſe putetur. Sic
n ægro noſtro primùm certi quid prædicere non licuit; exſpe-
ctandus enim erat pugnæ, quam natura cum morbo inierat, finis:
andem medicamentis, etiam ſecundùm artem adminiſtratis, ni-
ıil proficientibus; cùm Carus in veram Apoplexiam degeneraret,
ɔulſu magis magisque debilitato, & ſtertore oborto, funeſtum æ-
gri exitum adſtantibus patefacere licuit; adductis authoritate
Hippocratis Aph. 42. Sect. II. ita dicentis: λύειν Ἀποπληξίην ἰσχυρὴν
μὲν ἀδύνατον, ἀσθενέα δὲ οὐ ῥηΐδιον. *Apoplexiam levem ſolvere dif-
ficile, fortem verò impoſsibile eſt.*

Tandem ijs omnibus, quæ in theoria requiri videbantur,
pertractatis; reliquum eſt, ut adjectâ, quæ præcipuum noſtri inſti-
:uti erat, therapiâ, diſſertatiunculam hanc finiamus. Therapia,
quæ indicationibus, & medicamentorum doctâ adhibitione ab-

 ſol-

ſolvitur, taliter nobis conſideranda venit. Indicationes Curativæ, morbum & cauſam continentem; Præſervativæ, antecedentes & externas, Vitales, totius corporis vires reſpicientes; in conſiderationem veniunt: ſymptoma verò, facultatis animalis ſopitæ, hîc urgens; ſui præprimis medelam, per remedium excitans, irritando facultatem, expoſcit. Cauſa ergo continens evacuanda, derivantibus & diſcutientibus: præmittenda vero ſunt ea, quæ antecedentem, aut imminuunt aut tollunt, ſanguinem demendo, revellendo, crudos humores in eo præparando & expurgando. Quibus præſtitis, & viſcerum habenda ratio; intemperiem illarum paulò frigidiorem corrigendo, ut impoſterum probum ſanguinem generent; robur ijs, cerebro maximè, conciliando; ne talem materiam amplius aut generet, aut recipiat: & tandem adhibitâ diætâ, amovendo omnia externa, huic malo cumulando occaſionem præbentia, ægrum noſtrum à novo morbifico inſultu præſervare nobis incumbet, niſi mors præveniens omnem conatum eludat. His omnibus ſatisfaciemus triplici Medicorum fonte, Chirurgico ſcil. Pharmaceutico, & Diætetico. Ex primo deſumentes, generoſiſſimum remedium Venæſectionem, tum cucurb. ſcarif. veſicatoria, frictiones, punctiones, agitationes & alia. Pharmacia nobis ſubminiſtrat, ſuppoſitoria & clyſteres acres, ad facultatem ſopitam excitandam; purgantia, tum univerſalia, tum particularia; cauſam morbi, tàm continentem, quàm antecedentem, tollentia: ſpirituoſa, facultatem ſopitam fortiter ferientia, internè & externè adhibenda; tandem diſcutientia, materiam in, & cerebro proximam, potiſſimum reſpicientia: nec corroborantia partes, quæ remediorum agmen claudunt, omittenda. Diæta cibos proponit laudabilioris ſucci, facilis concoctionis; & res non-naturales cauſas coadjuvantes eſſe vult, ut intemperiem paulo frigidiorem corrigere & emendare valeant. Recenſitis jam indicationibus, & quæ his ſatisfaciunt, præſidijs; ad illorum adminiſtrationem me accingo. Facultas animalis ſopita, quæ quaſi ipſa jam mortis ſpecies eſt, quantocyus ſibi ſuccurrendum poſtulat: hîc Medicus & gloriam, & infamiam, ſibi comparare poteſt; prout aut conſilij promptitudinem, aut animi conſternationem, hancque conſequentem auxilij ſuſpenſionem, adſtantibus declarârit. Nec hîc, morbo per ſingula ferè momenta incrementa maxima ſumente diu deliberandum: nam,

Serò

Serò medicina paratur,
Cùm mala per longas invaluêre moras:

ſed protinus omnis cura eò dirigatur, ut æger à paroxyſmo liberetur. Accerſitus ergò ad hunc ægrum, in eo primo occupatus eſſem, ut æger à ſomno excitetur; illud procurando inclamationibus in aures, frictionibus, erectione aliquâ corporis, & commotione, moderatâ tamen; ne vehementiori major affluxus concitetur: adſtantibus circa ægrum excitandum occupatis, ego interea præſcriberem clyſterem, mox applicandum ex Decto. emoll. & carminat. ſenna, ſolv. in colatura. el. lenitiv. hier. picr. bened. laxativ. ol. lilior. ſal. gemmæ. &c. Clyſterem exciperet venæſectio, quam hîc audaciter adminiſtrarem, tanquam utilem; & ratione cauſæ antecedentis, & continentis; tam ad evacuationem humoris abundantis, quàm revulſionem ſanguinis fluentis, in brachio celebratam. Spirituoſa medicamenta, quæ à nonnullis venæſectioni præmittuntur, in hoc ſubjecto, ſanguineo magis, venæſectioni poſtponenda duco; ne videlicet cùm venæ adhuc ſunt repletæ, magis incaleſcat ſanguis; majorque fiat affluxus, & humoris ad partem affectam concitatio: ſtatim ergo poſt venæſectionem exhiberem illud, ex aq. antepil. B. lilior. convall. ſyr. fl. pœon. c. ſpir. ceras. nigr. paratum; cum maxima utilitate; quòd ita, demptâ copiâ ſanguinis, ejus ab hoc pharmaco non metuenda ſit incaleſcentia; & citiùs quoque remedii vis in vaſa inanita alliciatur, promptiusque ſe in nervoſum genus diffundat: externè balſ. apoplect. Querc. et. temporibus, naribus, uti & ſyncipiti, in conjunctura ſuturæ coronalis cum ſagittali, inungendus. Mox vomitorium, ſi reſpiratio paulo liberior adhuc eſt, viresque paulo robuſtiores, ut huic ab initio accidit, exhiberem cum fructu; cùm non ſolùm ſaburram, vitioſorum humorum, in ventriculo contentorum; ſed humorem in ipſos pulmones illapſum, expellat. Formula talis eſſe poteſt:

℞. Tartari emet. Myns. gr. vj.
ſyr. Violar. ℥ ß.
aq. pœon. ℥ j.
M. d. Sr. Brechtränckelein.

Revulſione humoris affluentis, & ejusdem imminutione pręgreſſâ; tandem ad derivationem, humorem parti inhærentem jam reſpicientem, deveniendum: ad hunc obtinendum ſcopum, incisio venæ frontis, aut jugularium, ranularum etiam, conduceret; cu-

ret; cucurbitula vertici appoſita magni uſus; nec veſicatoria hi omittenda; ſeroſam, humori melancholico ſemper conjunctam ſubſtantiam detrahentia, citoque operationem ſuam perficientia Quodſi paroxyſmus, uti hic factum, protraheretur; poſtero di propinarem ſequens purgans.

℞. Extr. catholic. ℈ j.

pill. fœtid. ℈ ß.

Solve in aq. apopl. ℥ iij. & ſic exhibe.

Sedato tandem, aut ſublato paroxyſmo, & viribus refectis præſervationi ſtudendum, ne æger in novum paroxyſmum incidat, quod fiet omnimoda remotione cauſæ antecedentis: optimum hoc in caſu hæmorrhoides apertæ, præſertim conſuetæ commodiſſima ſiquidem naturæ via eſt, per quam plerumque lien in melancholicis, ab humoribus craſſis, tartareis, & aduſtis, imò ipſâ copiâ ſanguinis, ſe exonerare, & evacuare ſolet; quin tantæ, in hoc affectu, utilitatis perhibentur; ut quamdiu fluunt, ab Apoplexia immunitatem polliceantur, Clariſſimi Sennerti teſtimonio: ſi vero id, obtineri non poſſit; tunc venæſectione partim detrahendus, craſſus & vaporoſus ſanguis; partim corrigendus & ad eductionem præparandus, medicamentis hiſce humoribus propriis. v. gr.

℞. Aq. fumar.

beton. ana ℥ iij.

ſyr. d. ſtæchad. ℥ ij.

M. F. Julepus, pro duabus doſibus, manè & veſperi ſumendis: Julepus hic aliquoties reiterari poterit, cùm humor in corpore exiſtens tenax, non uni aut alteri pharmaco, niſi ſæpius repetito, obſecundet: certiores jam de humoris vacuandi, ſufficienti præparatione, ſequens purgans commode propinabimus:

℞. Fol. ſenæ. ʒ iij.

agar. rec. troch. ʒ j.

crem. tartari.

ſem. fœnic. ana ʒ ß.

aq. meliſſ.

ſcolopendr. ana ℥ iij.

Infund. per noct. in loco calid. manè factâ levi ebullitione colaturæ, add.

ſyr. d. beton. ℥ ß. M. F. Potio purgans, cum regimine

diætæ

liætæ ſumenda. Remedia hæc præparantia,& evacuantia, ob
lictam humoris contumaciam, ſubinde repetenda erunt: aut
mpoſterum eorum loco ſumendum vinum medicatum, v.g.

℞. *rad. china* ℥ ß.
polypod. querc.
cort. tamariſc. ana ʒ ij.
herb. ceterach.
beton.
cuſcut. ana m. ß.
ſummit. cent. min. p. ij.
fol. ſennæ. el. ℥ ij.
agar. trochiſc.
crem. tartar. ana, ʒ j. ß.
ſem. fœnicul.
cinamom. ana. ℈ iij.

Conciſ. infund. in vini albi vet. ℔. iiij. de hoc ſumat æger al-
ernis diebus cyath. j. continuando, donec totum exhauſtum fue-
it. Nec diuretica hîc obeſſe poterunt, materiam tartaream cum
ero ſimul educentia; præſertim ſi natura eò viam monſtret; non
nutile ſeq.

℞. *Aq. pariet.*
ononid.
fœnicul.
Syr. capill. ♀. *ana.* ℥ j.
Sal. junip.
ſtip. fabar. ana. ℈ ß.
M. d. Reiteretur quoties opus.

Tandem primâ & ſecundâ regione, à morbificâ ſarcinâ, li-
eratâ; tertiæ regionis quoque habenda ratio; adhibitis jis, quę
nateriam extra vaſorum orificia hærentem, aut per ſudores eli-
iunt, aut per inſenſibilem tranſpirationem diſsipant. diapho-
eticum commune eſſe poteſt.

℞. *C. C. philos.*
bezoart. miner.
magiſt. ocul. [illegible] *. ana.* ℈ ß.
M. F. Pulv. D. c. aq. cardbened. & junip. ana. ℥ j. ß.

Hactenus de Purgationibus univerſalibus; ſequuntur par-
ticulares, materiæ in cerebro reliquias expurgantes; In harum

cenſum veniunt Errhina, ſternutatoria, apophlegmatiſmi, &c. quorum apparatum, in Practicorum voluminibus, paſsim reperire licet copioſiſsimùm; unicum appoſuiſſe ſufficiat.

℞. *Pulv. rad. pyrethr.*
ſem. ſinap.
ſtaphiſagr. ana. ʒ ß.
Oxymell. ſquill. q. s.

F. conſiſtentia Ecclegm. illinatur palato ac faucibus. Non prætereunda ea, quæ capiti, abraſis prius pilis, & ſpinæ inuncta & applicata, materiam per inſenſibiles meatus evacuant; qualia ſunt ol. rut. caſtor. roriſm. junip. laurin. &c. parantur in hunc uſum varia Balſama apoplect. apud Practicos quærenda, quorum formulas apponere pagellarum anguſtiæ non permittunt. Corpore ſic, ſufficienter à recrementis morbificis, purgato; in pharmacia roborantia, tum viſcera, tum cerebrum maximè, agmen claudent. Inter alia non inutiles cenſemus ſequentes rotulas.

℞. *Spec. dianthos.* ʒ j. ß.
diarrh. abb. ʒ j.
corall. rubr. ppt. ℈ ij.
ſacch. opt. in aq. pœon. & junip. ana. ſolut. ℥ iij.

F. ſ. a. Rotulæ; de his unam aut alteram ſumat mane & ante cubitum. Externè valdè commendant ol. nuc. moſch. expr. naribus & palato illitum.

Diæta, quæ magnam curæ abſolvit partem, reſtare videtur quam breviter exhibemus. Aër eligatur purus, fugiatur nubiloſus. Victus ſit tenuis, incidens, & attenuans: cibi condiantur carminativis. Potus ſit vinum tenue oligophorum; aut decoctum cich. radic. gramin. c. ſale prunell. præſertim ſi ſitis & calor viſcerum hæc efflagitaret. Ad evaporationes impediendas, prandium & cœna finiatur aſſumptione cond. cydon. aut conſ. roſ. antiq. Somnus & vigiliæ medio ſe habeant modo. Excreta reſpondeant, ſi morantur, ſollicitentur clyſt. ſuppos. aut alijs lenientibus. Animi pathemata graviora evitentur; curas triſtitiamque ne foveat, ſed læto ſit animo: negotia ſeveriora & continua ad tempus ſeponantur, usque dum à morbificis ſeminarij ſe totum liberatum ſentiat æger. Sanitate ſic introductâ, morbi

finem conſpicienti, cùm finienda cura;
hic quoquè finio.

CORQL

COROLLARIA.

I.

CHyli in ſanguinem mutatio cordi, ejuſdem omnimoda perfectio non cordi ſolùm, ſed & reliquis viſceribus, ut Epati, Lieni, imo ipſi ſanguini arterioſo, attribuenda.

I. Non recipienda illorum ſententia, qui chyli partem immediatè ad Lienem deferri autumant; nec illorum, qui acidum quoddam excrementum in ventriculum à Liene eructari contendunt; ductus enim huic uſui deſtinatus utrobiq; deſideratur.

II. Acidum in ventriculo fermentum eſt à Liene.

V. Lympha, ut chylus, proprium nacta eſt receptaculum, chyli receptaculis proximum.

. Non omnis Lympha verſus ductum thoracicum movetur.

I. Vaſa Ejaculatoria manifeſtam obtinent cavitatem.

II. In vena emulgente, non unam tantùm, ſed cuilibet ramo in renem inſerto peculiarem reperi valvulam.

III. Succus pancreaticus eſt melancholia excrementitia veterum.

X. Humor in chorio urina eſt, in amnio non excrementum, ſed nutrimentum fœtus exiſtit.

. In fœtûs ventriculo reperitur colliquamenti pars, unde non ineptè concluditur, ore illud hauſiſſe; monſtretur alia via.

I. Sanguis menſtruus in virginibus ſanis ſolâ quantitate peccat.

II. Lac in mammis virginum apparens, papillarum rubicundus color, certum læſæ virginitatis ſignum non eſt.

III. Res abſurdæ à virginibus deſideratæ, ijs non uti gravidis concedendæ.

IV. Amor inſanus venereus morbis corporis meritò accen-

cenſendus, cùm partium principum affectarum & cauſa, & effectus exiſtat.

XV. *Ex ſola urina non poſſumus ſcire an mulier ſit gravida.*

XVI. *Non caruncula in oculo lacrymas fundit; ſed glandulæ duæ pone palpebras oculorum ſitæ, per oſcula exigua, quorum octo obſervantur.*

XVII. *Nervos ſuccum nutritium partibus advehere mihi nondum perſuadeo.*

XVIII. *In externorum objectorum receptione, impreſſio non ſolùm fit in cerebri ſubſtantiam, ſed in ipſos etiam ſpiritus: unde tanta imaginationis vis in gravidis.*

XIX. *Venæſectio etiam in forti Apoplexia, ſi conjuncta eſt plethora, tentanda: Præſtat enim in tali caſu remedium ambiguum, quam nullum.*

XX. *Dantur lithontriptica tartaream & ſalinam calculi materiam diſſolventia. Expertus loquor.*

XXI. *Characteres, quibus nonnulli morbos curare ſatagunt, rejicimus; non enim virtute naturali, ſed diabolicâ id fieri putandum.*

XXII. *Philtra ſola ſuâ virtute amorem ad certum individuum determinare non valent.*

XXIII. *Non omnis arthritis materiam ab externis capitis partibus agnoſcit.*

XXIV. *Paralyſis ſiniſtri lateris periculoſior & curatu difficilior eſt, quàm dextri lateris paralyſis.*

XXV. *Nulla firma concluſio: Aquâ repleti ſunt ventriculi cerebri E. Apoplexiâ obiit: contrarium monſtravit nuperrima Anatomia publica Vetulæ, quæ non apoplectica mortua, & tamen ventriculi aquâ replecti erant.*

FINIS.